

ACC. N:R M. 15311:1-13.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Alfred Larsson, Klaberjös*
Härad: *Oxie* Berättare: " " "
Socken: *Lvedala* Berättarens yrke: *f.d. smidesmästare*
Uppteckningsår: *1959-1960* Född år *1883* i *Fru Alstad*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

*Imeden. s. 1-13.
(även en del biogr. uppgifter)*

LuF 111

Hur jag blev smed?

Under min skoltid gick min skolväg förbi smedjan. I byn fanns flera sorters hantverkare, skomakare och skräddare ett par av varje, dessutom vagnmakare, målare, likkistesnickare, möbelsnickare och byspeleman. Där jag trivdes bäst var i smedjan, där jag under skoltiden begagna en del av min fritid om kvällarna. Läxläsningen var ej så intressant som i smedjan vilken bara var en bit från hemmet. Om sommarna tjäna hos bönderna och för den skull ofta uträtta ärenden därstädes. Då jag fyllt 15 år tog jag plats bestämd på 3 år men utan kontrakt i samma smedja som jag så väl kände till. Lönen blev 140:kr. för 3 år jämte mat och logi, tvätt lagning samt eventuellt nytt fick man besvära mor med. Då bonden jag tjäna hos ville ge mig en lön på 150:kr. jämte allting fritt för ett år, förstär jag väl varför min mor motarbete att jag skulle välja ett sådant smort rälgt yrke som smed. Men mot beslut kunde inget ändras. Att det var ett hårt yrke det fick man nog känna på, ty första året då man var klenast, var ju huvudsakligaste arbetet dra bälgen och slägga. Arbetstiden var ju från 6 på morgonen till 1/2 8 på kvällen, med tiden frändragen då vi åt, någon fritid därutöver kunde ej komma ifråga. Mathållningen var ju i regel efter tidens sed bra ty alla i huset gick till gemensamt bord, (undantag fanns naturligtvis härvidlag). Det ansågs i allmänhet att den utlärling som inte ville våga tid på att tillverka ett gesällstycke, den var det inte mycket med som gesäll. Detta gesällstycke fick man arbeta på om fritiden och utsedd kontroll, så inte gesällerna mot mutning uträtta en del därav vilket säkerligen ofta inträffade. Bostaden eller gesällkamrarna voro nätt tilltagna, dåliga hus, där luftväxlingen ordnades genom otäta dörrar och fönster. Lärpojken fick alltid passa upp gesällerna med tvätt vatten, borsta deras kläder och skor, samt i vissa fall blev tvingad hjälpa en vandrands gesäll att följa honom en god bit på vägen för bära en del av hans lösöre. (I dylikt fall gällde äldre gesäller som arbetat länge på platsen. Den 24 oktober 1901 var min första lärotid slut, samt utan arbete, ty nu togs en ny lärling och så flyttades den andre upp och fick arbeta vid filbänken samt lära hovbeslag. Jag stod nu inför min första gesällvandring, den varade i fyra dagar utan att få något arbete, mat och logi blev man bjuden på. Men under denna korta vandring samt besök hos olika mästare blev man klok på hur en ny-forts.

Luy III

bliven gesäll värderades. På en plats där jag senare fick arbete fick jag ytterligare bevis härpå, då jag fått en ordentlig avbasing för något begånget fel, fick följande salva till livs:

Sedan man en gång blivit Herre o Gesäll, får man lära på nytt igen. Gesäll blev man i någon Hantverksförening där mästaren var medlem vars styrelse, eller en kommitésärskilt vald med minst en fackman, vilka i hemlighet syna arbetet samt betygsatte detsamma, detta blev sedan uppläst på föreningens sammanträde då ~~XXXXXXXXXXXXXXXX~~ där gesällen var närvarande, varvid han även framkallades och fick välbehövligen visdomsord på sin fortsatta banas ledning. Efter 1940 talet är det nog inte många som blivit gäsäller i smidesfacket, på sin tid arbetades det mycket emot det från fackföreningsfolkets sida, ingen ville ingå på kontrakt så mästare kunde få statsanslag, och för övrigt suger verkstäderna upp dem innan de lärt ut sina jär. En liten % har det nog under alla år varit som tagit sig upp och fått egen rörelse, vilket sällan inträffat förrän vid 30 års ålder och därutöver. Smedernas ekonomiska ställning har väl aldrig varit särskilt lysande, men har ju hejler aldrig haft större pretentioner å sin levnadsbana. På den tiden här fanns 2-3 säeder i samma by och dessa kiva om kunderna, arbeta billigt, utan kalkylation och och kontroll med dålig bokföring, kredit lämnades ett helt år och kom någon och ville ha betalning för sin årsräkning i januari var han förfört framme. Vanligt var att smeden tog flera räkningar med sig vandra från ställe till ställe, pengar fick han i varje fall inte på flera ställen men väl mat och en ordentlig fylla. Hans ekonomi och verktyg var mest en falsk skylt, ty stångjärnshandlanden m. fl. var smedens överordnade i dylika fall. Många fullt sanna historier finnes från forna dagars årskrediter. En smedmästare Åberg i Käglinge dog för en 20 år sedan, han var glad i sprit och bönderna voro ej snåla om den sorten då. Då han lade fram räkningen för bondeb, vilken räkningen under årets lopp bli på flera helark, det blev ett längre studium för bonden, isynnerhet som den var mycket dåligt skrivet, till och med så dåligt att smeden ej själv kunde läsa det, då han blev framkallad till förklaring, blev svaret de kommer jag ej i håg, till sist ilska smeden till för de många anmärkningarna, han peka då på slutsumman och frågade, kan du läsa de, De är de du skall betala, fört

ta nu och betala de så kan du ge fan i va där står skrivet.

En annan smed med namnet Björklund kom med årsräkning till sin kund en fin betalare, men kontrollera noga och genomräknade räkningen vilket inte alls stämde med de antecknade kolumnerna. Han anmärkte förhållandet vilket smeden blev ilsken för och förklara att mor därhemma hade sagt att den slutsumman skulle han ha så gjorde det samma hur där var skrivit.

3

M. 15311:4

(Fru Alstad)

(hus III)

Landskap: Skåne

Berättare: Alfred Larsson

Härad: Oxie

Berättarens yrke: f.d. Smidesmästare

Socken: Svedala

Berättarens adress: Hyltarp Skabersjö

Uppteckningsår: 1860

Född år 1883 i Fru Alstad

Upptecknare: ovan anrecknade.

Antecknar lite utförligare om mitt livs erfarenhet, i mindre omfattning. Min Fader född den 9/12-1827--död den 10/1 -1889-Yrke folkskollärare. Tjänade bonddräng tills han vid Lunds Seminarium tog en 2 årig kurs och fick därefter ett vikariat i Grönby socken. År 1853 fick han ordinarie plats i Fru Alstad. Hans betyg lyder sålunda-Innanläsning a katechesen a förklaringar a förstår a. I ett gammalt hus i Fru Alstads by var inrättad till skola, tillika med en mycket primitiv bostad. Av elever som gått i skolan för honom, en bland dem, den säkert bekanta fornforskaren Olof Kristoffersson har för mig omtalat att de var över etthundra elever, samtliga klasser i samma sal. Han tycks ha haft ord om sig att vara duktig i sitt yrke, ty barn sändes till honom från Lilla Alstad i Västra Alstads kommun, samt från Stora Markie i Anderslövs kommun. Enligt Kristoffersson var han mycket sträng (rottingen begagnades mycket, inte minst på min broder som gick i skolan för honom) om kvällarna sedan skolan var slut, bruka han osett följa eleverna och den som vid dylika tillfälle försynda sig, fick dagen efter härför stå till svars. År 1876 var en ny skola byggd och färdig för inflyttning, en på den tiden av de bästa å landsbygden. Tre klasser var indelade, fyraårig folkskola, tvåårig mellanskola och tvåårig småskola. Nu de senaste åren är återigen en ny skola byggd. (Den gamla står som ren ruin, till skam för dem som å senare tid skött de kommunala inrättningarna.) I denna fanns även bostad för såväl lärare som lärarinnor. 1885 blev han pensionerad och köpte då

-forts.

1911 ovanstående uppgifter! Skriv uppteckningen endast på den linjerade sidan

höfte

ett litet småbruk å Fru Alstad n:r 16. Hans lön hade varit 600 kr. om året jämte fri bosstad, Hur mycket han fick i pension vet jag ej. Som extra förtjänst under sin tjänstgöring, syssla han delvis med trädgårdsanläggningar, var anlitad till bouppteckningar och småauktioner. Enligt min moders utsago ^{var} hans inkomst härå litet, det mesta blev väl i form av natura, varma toddigar var mycket välkomna på den tiden. Detta visade sig också riktigt, ty då min far dog måste min mor för att hålla hemmet i hop gå med på att betala 75 % till borgenärerna. Sex oförsörjda barn, den äldsta 15 år och den yngsta ett halft år. Med detta som grund får jag anteckna något om mig själv. Som förmyndare för oss blev en lantbrukare, boende strax intill. Han åtog sig att sköta mors lantbruk mot betalning, men desslikes skulle min mor hjälpa till å hans lantbruk, då så behövdes, men även jag så liten man var togs även till hjälp. De året jag fylla sex år minns jag min mor inbjöd småskollärarinnan och bad henne ta emot ^{mig} vid årets inskrivning, och hon föll till föga, efter något kaffedrickande. Efter första skolåret, då 7 år gammal, måste jag hos ovannämnde bonde vakta gäss och svin under skolferitiden. Detta fortgick varje år tills jag blev tio år, då blev tjänsten utökat från den 1/4 till den 30/10. Härunder inträffa en händelse: jag gjorde min första och sista strejk Förhållandet var, att en pojke som var 8 år äldre och hade årsplats-, vi var ålagda betgallring: i Anderslöv var på den tiden sommarknads. Bonden körde dit och vid hemkomsten, överräckte han som gåva till ~~han~~ ^{en sommargåva} fotrs. —

11

M. 15311:6.

Landskap: Skåne Berättare: Alfred Larsson
Härad: Oxie Berättarens yrke: f. d. Smidesmästare
Socken: Svedala Berättarens adress: Alfred Larsson *Hauptorp, Skabersjö*
Uppteckningsår: 1960 Född år 1883- 11/6 i Fru Alstad

Upptecknare: densamme,

min kamrat, men jag fick ingenting. Missmodig rymde jag hem till mor och omtala saken, om jag talat sant ville hon ha bekräftelse på, tog en käpp i ena handen och mig i den andra och så blev det marsch till gården. Vid förhöret stämde ~~någon~~ enligt min uppgift, käppen fick vila med vilkor jag ej gjorde det om, bonden körde till Anderslöv en dag senare och köpte en kniv till mig värd 35 öre. För övrigt var inget att anmärka mot detta husbondfolk, man skulle titulera dem för far och mor, De voro såväl kyrkliga som missionsvänner, och när de körde dit, fick man besked om att följa med. Varje morgon och afton efter måltiden läste bonden ett kapitel ur bibeln, samt läste Fader vår och välsignelsen. Vid morgonbönen hade han enligt folkhistorierna om honom mycket av de praktiska i huvudet: ty då han kom till slutsatsen, Faderns-Sonens och den Helige Andes namn--Amen Kristoffer sela på hästarna. Drängen fick sina order inflikade i bönen. Under de fyra somrar jag var å denna plats, inträffa 2 dödsfall, dels mannens hustru och dels hans moder. Nu blev vid båda tillfällena 4 dagars gille. Första dagen hedersgäster och släkt, andra dagen bara släkten, tredje dagen, grannar som gick i särskild klass, och fjärde dagen som under året hade tillfälliga arbeten å gården. Nu var det nästan i vecklighet så att var och en bjöd så att säga sig själv. Ty på den tiden bars ju dit av de inbjudna dagarna innan, smör-höns färdiga för stek, spettekakor och andra kakor. Året därpå tog jag mot min mors vilja plats hos annan bonde
forts.

2/
Ifyll ovanstående uppgifter! Skriv uppteckningen *endast* på den linjerade sidan

och att jag gjorde ett dåligt byte blev jag snart klok på, skolgången blev dålig, för dem som i likhet med mig fick tjäna varje sommar, konfir-
mationsåret fick man tjäna hela året. Nu var jag kommen dit hän att jag skulle bestämma mig för framtiden. Nu kom jag åter i en liten konflikt med min mor, hon framhöll att jag fick ju mera i lön hos den bonden jag då var hos på ett år, ^(lön) som smeden betala på tre år, framhöll vidare att det var det mest smorda yrke jag kunde välja. Men även här gick jag min egen väg, vilket jag aldrig ångrat. Jag lovade min mor om hon ville hjälpa mig med såväl kläder som tvätt å desamma så skulle jag i gengäld hjälpa henne vid hennes lilla jordbruk, såväl med höst som betupptagning. Det var tre hårda år! Lönen 140:kr. på tre år, första 40: andra 40: och resten vid lärotidens slut. Man fick visserligen s, k. fuska vilket betydde att man efter klockan 6 på lördagskvällen, fick smida arbeten som man sålde, det blev ju alltid några ören. Om söndagsförmiddagar fick man då istället göra den ovillkorliga verkstadsrengöringen. Min mor följde mig som finansminister, men bakom hennes rygg köpte jag en gammal cykel som kostade hela årslönen. Mäster gick i borgen och nu fick jag begagna all min frihet att ta ackord å betor för att tjäna in denna summa. En av mina svåraste och dummaste ekonomiska feltag. Olof Kristoffer-son kom som kund ofta till smedjan, han ställde sig alltid vid dylika tillfällen till mig och bad mig framskaffa någon minnessak från sin Mäster, som han brukade kalla min far. Det enda som mor ville lämna var ett särskilt gammalt bläckhus, med lås, då han fick detta gav han mig 10: kr. fots.

Landskap: Skåne Berättare: Alfred Larsson
 Härad: Oxie Berättarens yrke: f.d. Smidesmästare
 Socken: Svedala Berättarens adress: Hyltarp Skabersjö
 Uppteckningsår: 1960 Född år 1883-11/6 i Fru Alstad

Upptecknare: densamme

detta var ju en fin hjälp. Vår vänskap blev för livet, jag besökte honom några dagar innan han dog: då ej sjuk men träffades av slaganfall. Min mor hade arbetat hårt, men samtidigt fått det bättre ekonomiskt, min äldsta broder hade under åren dött, och en efter en hade lämnat hemmet för egen försörjning. Det hade varit den ena tråkigheten med den andra. Så länge min mor varit frisk ordna sig allt, men så fick hon en svår sjukdom och kunde ej arbeta på länge. En tur var att min far tagit en försäkring i folkskollärarnas Enke och puppilkassa, varur hon fick 210 kr. om året tills den yngsta fylla 18 år. Detta var en bra hjälp på den tiden och denna summa öka ju Verner Ryden på betydligt då han var Eckliastikminister. Den 7/11-1901 var min lärotid slut. En ny lärning skulle anställas och då var jag överflödig. Det var ingen bra tid för en utlärning att bli utan arbete. Ingen mästare anställde någon så när jul, om det ej var något särskilt. En stor del av december månad begagnades till stor del av att smida knivar, och detta gav ingenting i kassan. Förhållandet var att då bönderna i januari skulle betala sin årsräkning, fick de större kunderna 2 knivar och de mindre en kniv. Jag tog plats hos en bonde till jag någon gång efter jul fick min första gesällplats. På denna som efterföljande platser fick man mer än en gång höra de orden: Sedan man en gång blivit Herre och Gesäll får man lära på nytt igen. Platserna skifta sedermera från tre veckor till tre år, där som jag inte kunde finna något nytt att lära var jag fort resfärdig, hur bra platsen för övrigt synes vara.

3/ forts.

Ifyll ovanstående uppgifter! Skriv uppteckningen *endast* på den linjerade sidan

Under min gesälltid hann jag med att arbeta hos fjorton mästare, jämte Alnarps hovbeslagsskola-en kampanj vid Arlövs sockerfabrik-samt under värnpliktstiden hantverkskola i Kristianstad. Min sista plats var i Hököpinge i tre år, vi var fyra gesäller och tre läropojkar, jag var verks-gesäll, på grund av mäster var mycket sjuklig och delvis var ute på re-kreationsplatser, fick jag leda det hela, för en veckolön av 14:kr. jämte kost och logi. Här fick jag stor praktik i alla sorters dåvarande lant-bruksmaskiner, lokomobiler och stationära tröskverk, vilka på den tiden ej var försedda med kullager. Denna min praktik blev mig till stor nytta då jag själv börja som egen. Jag vill samtidigt framhålla att det var med stort vemod jag lämna denna plats med de många kamraterna. Jag börja själv med en pojke till hjälp, var ogift och stod därför själv för hushållet någon tid. Den 15/7 1913 började jag som egen. Den 28 decem-ber 1914 gifte jag mig, den 25/1 1915 blev jag utkallad till militär-tjänstgöring. De börja rätt så motigt för en som hade plånboken tom. De 1700:kr. jag sparat ihop under min gesälltid var ju avbetalda på verk-staden. 1919 kom jag till en olycka, kunde ej arbeta på två månader, 1922 byggde jag ny verkstad, fick inlagd electrisk kraft och ljus, det-ta hade förut ej funnits i trakten. På grund av den olyckan kom jag till Lunds Lazarett 1928 och fick av dåvarande Professor Sveh Ingvar det ned-slående meddelandet att jag aldrig skulle arbeta i en smedja mer. Trots detta fortsatte jag till 1937. då jag blev rekommendera till Ortopeden där Doktor Friising förklara att ingehiting var att göra vid det, endast med en 5 veckors uppmjukning. forts.

M. 15311:10.

Landskap: Skåne Berättare: Alfred Larsson
Härad: Oxie Berättarens yrke: f.d.Smidesmästare
Socken: Svedala Berättarens adress: Hyltarp Skabersjö
Uppteckningsår: 1960 Född år 1883-11/6 i Fru Alstad

Upptecknare: densamme

Nu måste jag stänga verkstaden, ett mycket hårt slag att avisa kunder som man under flera år haft bästa samarbete med. 1945 uthyrdes verkstaden till en gjuteriarbetare i 12 år, nu är den uthyrd till bilreperatör. 1949 hade jag åter en 6 veckors kur på Ortopeden och 1950 på kirugen för operation. Lite motigt har det varit, men viljan att ordna det mesta och bästa har aldrig slocknat. En tur var att jag från första dagen jag börja som egen, gick jag in för maskinförsäljning till bönderna, tog gamla maskiner i utbyte, reparerade dem och sålde dem till mindre brukare som ej förtut haft dylika. Har nu varit pensionär i 10 år och har från och med 1958 lagt allt på hyllan. Så kan jag anteckna vad jag för övrigt sysslat med:

I Svedala lantkommun invld 1919 i skolrådet .vilket förtroende förnyades under 21 år Var under många år ordf. i dess ekonominämnd. Kommunalfullmäktig i 12 år. Ordf, i kommunens arbetslöshetskommitté. Blev samtidigt erbjuden nämndemanssyssla, men avböjde. 1945 blev jag åter erbjuden dylik plats och åtog mig då ett 6 års mandat i Oxie och Skytts Domsaga. Är roteombud för mantalsskrivning. I ideella föreningar kan antecknas: Tillhört Oxie Härad's Hantverksförening sedan 1914 och dito denna förenings pensionskassa, var ordf. i dem båda i flera år.

Ingick i Södra Skånes smedm.f. 1915, kom rätt snart in i styrelsen, avgick härifrån 194. Var med och bildade Skånes Smedm.Förbund 1917, blev från början vad till ombud varje år tills jag någon gång på tjugotalet blev styrelseledamot även här, var några år kassör
forts.

Ifyll ovanstående uppgifter! Skriv uppteckningen endast på den linjerade sidan

ACC. N:R M. 15311: //

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

kassör i denna förening, detta uppdrag under tiden Hyllasmedjan blev köpt och flyttad till Kulturen. Har utarbetad två stycken festskrifter vilka gavs ut 1942 vid förbundets 25 års fest, samt vid dess 40 årsjubileum 1942. Var under flera år förbundets förtroendeman, att följa eleverna vid Alnarps hovbeslagsskola, tiggade ihop medel till stendier åt dem, samt vara närvarande då de utexaminerades. Som Hedersledamot tillhör jag fortfarande båda föreningarna.

Jag övergår nu till mina familjemedlemmar. Jag lyckades få en duktig fru mer än från en synpunkt sett. Hon har aldrig varit sjuk och besökt någon läkare. Vi har två ättlingar, en pojke född den 24/11 1915. Efter folkskola och realskola tog han vid 17 års ålder varvning till A8 i Boden, tog här såväl konstapels som Furir skola och därtill befodran. Sökte och kom in vid Malmö Poliskår 22/3 1937: har tagit båda polisskolorna i Stockholm, är sedan några år tillbaka befodrad till förste kriminalassistent. Tjänstgör som lärare i Malmö polisaskola i något ämne. Har byggt egen villa vid Klövervallsvägen i Malmö 1954. Hans hobby fotografering o ^{finning}.

--- En dotter född den 30/5-1917, efter folkskola, där hon läste sig fram och börja realen samtidigt. Tog studenten i Malmö den dag hon fylla 18 år, Så valde hon trädgårsyrket, vilket förvånade mig. För att få ordning på saken från början, besökte vi tillhoppa en Fröken Moberg, redaktör för tappen. Hon förklara det var en hård väg att gå och tillika var det mycket svårt för en kvinna att få sin första plats, manliga elever satte sig däremot. Hon fick i varje fall börja i Skabersjö Gårds trädgårdar och trädgårdsmästaren här var ej sen att framhålla alla fel där fanns

M. 15311: 12.

Landskap: Skåne

Berättare: Alfred Larsson

Härad: Oxie

Berättarens yrke: f.d. Smidesmästare

Socken: Svedala

Berättarens adress: Hyltarp, Skabersjö

Uppteckningsår: 1960

Född år 1883- 11/6 i Fru Alstad

Upptecknare: densamme

på en kvinna till att uträtta dylikt arbete. Han gjorde också vad han kunde för att ta bort lusten. I mars månad fick hon gå och luka persiljebänkar medan snön i tunt lager låg kvar. Hon härda ut--nästa plats ett år å Balderup, därifrån till Bergianska trädgården i Stockholm -därifrån rekommendation till Alnarps trädgårds-skola. Efter examen här, fick hon turen tjänstgöra på de olika avdelningarna, då le-darna blev växelvis utkallade i krigstjänsgöring. Hon kom sedan att praktisera å flera platser-Balsgård-Källstorps skogsplantering-därefter läst in Fil. Kand. i Lund. Även en del småkurser har hon genomgått, å Svalöv- Veibulls Landskrona-Svenska Sockerbolagets-försök utanför Landskrona. Därifrån rekommendation till de-ras försöksstation i England ett halvår. Därifrån till en stor trädgård en bit u-tanför London. Här var hon ett år och hade väl fortsatt där, men praktikanttiden i England var slut. Samtidigt fick hon erbjudande taga plats som föreståndare för Statens trädgårdsförsök i Öjebyn. Vid ett Internationellt konferenssammanträde i Stockholm träffa hon ett proffessrs par, dessa voro intresserade av att se vad i den vägen kunde växa så långt i norr, reste efter mötet med dit. Inför deras å återresa tala professern om att i Amerika utdelades ett pris vart tionde år, till en svensk i detta ämne, Om hon ville åtaga sig vara lärarinna delvis skulle han ordna att hon fick det. 3,300 dollar gällde det. 1954 i september reste hon över och återkom året efter vid samma tid. Hon trivs bra på sin plats i Öjebyn, hon

Ifyll ovanstående uppgifter! Skriv uppteckningen endast på den linjerade sidan

ACC. N:R M. 15311:13.

har här försök med korsning av Norrlandsbär, Åkerbär och Hjortron
och detta är på väg att lyckas.

Slut.

Detta har nog blivit för långt, kasta det i såfall!

Heltags den 14/3-1960

Hjert Rasmussen

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND